

radant (48); quia sicut discreti debent esse in conversatione, ita et in tonsura et omni habitu discreti debent apparere. Hæc vobis, fratres, ut petistis, custodienda mittimus, et custodire præcipimus, « ut in nomine Jesu omne genu flectatur, celestium,

⁶⁶ Philipp. II, 10. 11. ⁶⁷ mendax consulum nota.

autem novacula, ut colligimus ex Clemente Alexandr. lib. III *Pædagog.*, cap. 11, qui sic dicit: « Pili tondendi sunt, non novacula, sed tonsorum forficibus. » Item ex Optato Milevitano lib. II *Contra Parmenianum*, ubi arguit Donatistas, quod catholicis sacerdotibus per vim capita raserint: « Docete, inquit, ubi vobis mandatum sit radere capita sacerdotibus, cum e contrario tot sint exempla proposita fieri non debere. » Ex Hieronymo in c. XLIV *Exch.*, ubi dicit sacerdotes non debere comam alere, nec tamen radi, sed ita tonderi, ut cutis tecta maneat. Denique ex Dionysio, Epiphano, Athanasio, Palladio, Augustino, Isidoro, Beda, concilio Carthaginensi IV et Toletano IV, idem colligitur; cum apud omnes illos tonsuræ quidem, non autem rasuræ mentio fiat. Prædicta igitur verba Aniceti pontificis modo illo quo supra, explicare, quam integram epistolam (quod facit Bellarm. *De monachis*, cap. 40), propterea in dubium vocare, convenientius est ac tutius. Vide Valent. tom. IV, disput. 9, quæst. 5, puncto 3, *De annexis sacramento ordinis*. Id.

(48) *In modum sphæræ radant.* Id est, coronæ vel circuli, quia Patres et concilia dum prædictis locis de tonsura clericorum aut monachorum loquuntur, eam commuiter coronam nominant, propterea nimirum, quod tonsura coronæ figuram habeat. Causam et rationem hujus tonsuræ clericalis gestatæ, alii aliam assignant. Prima est Dionysii, ut illa nu-

terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris⁶⁶, » cui honor et imperium per æterna sæcula.

Data octavo Kalendas Junii, Gallicano et Ruffino viris clarissimis consulibus⁶⁷.

datione capitis significetur vita aperta et pura cui ecclesiastici studere debent. Secunda est Bedæ, lib. V *Historiæ Anglic.*, c. 22, ut spinea Christi corona, quam clerici maxime in memoria habere debent, representetur. Tertia est Isidori lib. *De offic. cleric.*, Rabani lib. II *De institut. cleric.* cap. 1, ut significetur regale esse Christi sacerdotium, cujus gubernatores tali corona redimitos esse oporteat, vel etiam ut significetur ecclesiasticum animum, qui est in homine sicut vertex in capite, debere esse nudatum a vitiis, spoliatum affectu superfluitatum, ac demum apertum et expeditum ad divinas inspirationes facile percipiendas. Valentia prædictis locis. Sed et alia ab his diversa de clericorum tonsura adducitur causa a Germano episcopo Constantinopolitano, his verbis: « Duplex corona circumposita capiti sacerdotis, capillorum significatione, imaginem refert venerandi capitis apostoli Petri; cui cum missus esset ad prædicationem Domini et magistri, ei tonsa est ab his qui ejus sermoni non credebant, ut illuderetur ab ipsis, eique Christus magister benedixit; et infamiam in honorem, illusionem in gloriam convertit, et posuit super caput ejus coronam, » etc. Unde constat eam, quæ principi apostolorum derisionis et ignominie causa illata est nota infamie, totius Ecclesie honori cessisse. Vide Baron., Bellarm., Valent., etc., allegatis locis. Id.

SOTER PAPA

NOTITIA

(Ex Libro pontificali Damasi papæ, ap. MANSI, *Concil.*, I, 687. — Vide *Patrologiæ Latinæ* t. CXXVII, col. 1240.)

Soter natione Campanus, ex patre Concordio, de civitate Fundis, sedit annos 9, menses 7, dies 21. Fuit autem temporibus Veri et Marci, a consulatu Rustici et Aquilini, usque ad Cethegum et Clarum. Hic constituit, ut nulla monacha pallam sacratam contingeret, nec incensum poneret in sancta ecclesia. Hic fecit ordinationes 3, per mensem Decembrem, presbyteros 18, diaconos 9, episcopos per diversa loca 11. Qui sepultus est in cœmeterio Callisti, via Appia, x Kalendas Maias. Et cessavit episcopatus dies 11.

SOTERIS PAPÆ

EPISTOLÆ

EPISTOLA PRIMA.

AD CAMPANIÆ EPISCOPOS.

De fide et incarnatione D. N. J. C.

Soter⁶⁸ apostolicæ sedis archiepiscopus, Campanis omnibus, salutem in Domino.

⁶⁸ in ms. *Sother*, et in gignendi casu *Sotheri*. HARD.

B Gaudere vos oportet, fratres, quod, divina largiente gratia, familiares Domini vocamini, ejusque sacerdotii dignitate fungimini. Nunc autem rogo vos, ut circa plebes vobis commissas laborare dignemini, et fructuosos manipulos Domino reportare nitamini. ⁶⁹ Paulus enim apostolus de fide ita

⁶⁹ Ithacius *adv. Varimadum* capp. 9 et 10.

loquitur, dicens: « Quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem ⁷⁰. » Item ipse ad Galatas: « Postquam autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, ex muliere factum, et factum sub lege ⁷¹. » Et ad Philipenses: « In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo ⁷². » Et in psalmo xxx ⁷³: « Infirmata est in paupertate virtus mea, et ossa mea conturbata sunt et super inimicos meos factus sum opprobrium. » Item, ibi ⁷⁴: « Oblivioni datus sum, tanquam mortuus a corde. Factus sum tanquam vas perditum. » Et in lxx ⁷⁵: « Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis. » Et in lxxii ⁷⁶: « Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum. » Et in lxxxvi ⁷⁷: « Mater Sion dicet: Homo, et homo factus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. » Et in lxxxvii ⁷⁸: « Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos liber. » Et in cviii ⁷⁹: « Et ego factus sum illis opprobrium, viderunt me, et moverunt capita sua. » Et in ci ⁸⁰: « Vigilavi et factus sum sicut passer solitarius in tecto. » Et in Evangelio: « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis ⁸¹. » Filius igitur secundum carnem dicitur. Nam secundum divinitatem, a Patre nusquam legitur factus, sed genitus. Dum enim Pater loquitur, Filius loquitur, et cum Filio loquitur, Patrem in illo esse loquentem, documentis cœlestibus comprobatur, Paulo apostolo attestante, qui ait: « Multifarie, multisque modis olim Deus locutus est patribus in prophetis, novissime autem locutus est nobis in Filio ⁸². » Et ut eundem Filium, excepto Patris præcepto, doceam fuisse locutum, ex Isaie prophetæ volumine proferimus documentum; « Hæc dicit Dominus: In illa die sciet populus meus, quoniam ego sum ipse, qui loquebar in servis meis prophetis, evangelizans auditum pacis, et ecce adsum ⁸³. » Item ibi: « Ego sum Dominus, qui loquor justitiam, et annuntio veritatem ⁸⁴. » Item ibi. « Ego cogitavi, et locutus sum, et adduxi, et creavi, et feci ⁸⁵. » Et Apostolus: « An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus ⁸⁶. » Et in psal cxviii ⁸⁷: « Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar. » Et ipse Dominus in Evangelio cæco a se illuminato dicit: « Et vidisti eum, et qui loquitur tecum, ipse est ⁸⁸. » Et Samaritanæ mulieri ait: « Ego sum, qui loquor tecum ⁸⁹. » Et ad discipulos: « Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt ⁹⁰. » Et ad Patrem: « Ego ad te venio, et hæc loquor in mundo ⁹¹. » Et iterum Judæis di-

xit: « Loquor vobis, et non auditis. Si autem venerit alius, illum audietis ⁹². » Et iterum: « Hæc locutus est Dominus in gazophylacio, docens in templo: et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat heraejus ⁹³. » Ecce in his omnibus, quæ superius dicta sunt, non docetur Filius præcepto Patris fuisse locutus, sed magis proprium exercuisse in loquendo sermonem. Isaias quoque propheta ait: « Hæc dicit Dominus: Ego feci terram sensu meo, et hominem super eam: Ego solidavi cœlum manu mea, ego omnibus sideribus mandavi, ut lucerent in cœlo ⁹⁴. » Item ibi: « Ego omne consilium meum statui, et omnia quæcunque cogitavi, ego feci ⁹⁵. » Item ibi: « Sic dicit Dominus: Qui constituit cœlum et terram, et fecit eam, et fundavit ⁹⁶ eam ⁹⁷. » Item ibi: « Ego primus, et ego in æternum: manus mea fundavit terram, dextera mea solidavit cœlum ⁹⁸. » Et in Jeremia: « Ego feci terram in fortitudine mea magna, et in brachio meo excelso ⁹⁹. » Item ibi: « Dominus fecit terram in virtute sua magna, et erexit orbem terræ in sapientia, et prudentia sua extendit cœlum, et posuit sonum aquæ in cœlo ¹. » ² Defendite, charissimi, rogo vos, contra malevolos homines inconcussam Ecclesiæ stylum, ut vos Christi dextera defendat in ævum.

Data Nonis Maii, Rustico et Aquilino viris clarissimis consulibus ³.

EPISTOLA II.

AD EPISCOPOS ITALIÆ.

C Ne feminæ sacra vasa vel sacras pallas contingant vel altaria incendant ⁴.

Dilectissimis fratribus per Italiæ provincias sanctis constitutis episcopis, Soter papa.

Divinis præceptis ⁵ et apostolicis monitis informamur, ut pro omnium Ecclesiarum statu, impigro vigilemus affecto; ac si quid usquam reprehensioni invenitur obnoxium, celeri sollicitudine ab ignorantie imperitia et præsumptionis usurpatione revocemus.

⁶ Sacratas Deo feminas vel monachas, sacra vasa vel sacratas pallas penes vos contingere, et incensum circa altaria deferre, perlatum est ad apostolicam sedem; quæ omnia reprehensione et vituperatione plena esse, nihil recte sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ sedis auctoritate, hæc omnia vobis resecare funditus, quanto citius poteritis, censemur; et ne pestis hæc latius divulgetur per omnes provincias, abstergi citissime mandamus. Ait enim Apostolus: « Despondi enim vos uni

⁷⁰ Rom. i, 2, 3. ⁷¹ Gal. iv, 4. ⁷² Philipp. ii, 7. ⁷³ v. 11, 12. ⁷⁴ v. 13, 14. ⁷⁵ v. 7. ⁷⁶ v. 23. ⁷⁷ v. 5. ⁷⁸ v. 6. ⁷⁹ v. 25. ⁸⁰ v. 8. ⁸¹ Joan. i, 14. ⁸² Hebr. i, 1, 2. ⁸³ Isa. lii, 6. ⁸⁴ Isa. xlv, 19. ⁸⁵ Isa. xlvi, 41. ⁸⁶ II Cor. xiii, 3. ⁸⁷ v. 46. ⁸⁸ Joan. ix, 37. ⁸⁹ Joan. iv, 26. ⁹⁰ Joan. vi, 64. ⁹¹ Joan. xvii, 13. ⁹² Joan. x, 25. ⁹³ Joan. viii, 20. ⁹⁴ Isa. xlv, 12. ⁹⁵ Isa. xlvi, 10. ⁹⁶ *divisit*, vel *finivit*. ⁹⁷ Isa. xlv, 18. ⁹⁸ Isa. xlvi, 13. ⁹⁹ Jer. xxvii, 5. ¹ Jer. x, 42, 43. ² S. Leo ep. 25. ³ Hæc quoque delirat temporis nota an. 462 congruens. ⁴ *Ut nullæ sanctimonialium sacra vasa sacratæque lintamina contingere aut incensum circa altare deferre præsumant.* ⁵ S. Leo ep. 4. ⁶ 23 dist. ; *Sacratas Deo feminas.* Conc. Laod. 44, Gel. ep. 10, c. 27.

viro, virginem castam exhibere Christo ^{7.} » ⁸ Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri Christi, quæ nullo se patitur errore vel inhonesta reprehensione vitari, ut per totum mundum una sit nobis unius castæ communionis integritas. ⁹ Unde consurgite, charissimi, cum Deo, et assistite, induentes arma spiritus adversus malignantes contra fidem ejus, et probetur spiritus sapienter, id est, verba illorum, si ex Deo sunt. Scriptum est enim in Jeremia : « Probatores dedi te in populo meo robustum, et scies, et probabis viam illorum ^{10.} » Multum namque nobis necessaria est vigilantia tanti sacramenti sapientiæ discretionis, quæ occulta tenebrarum revelat, ad requisitionem hujusmodi rei et scrutationem, quoniam latet quodammodo et absconditur, vixque comprehenditur dolosa existens malitia, pro eo quod sibi pietatem callide blandiatur, ut valeat scrutantium mentem latere. Quod utique sciens beatus Apostolus, ait : « Nam hujusmodi pseudo-apostoli, operarii subdoli, transfigurant se in apostolos Christi. Sed non mirum, quando

ipse Satanæ transfiguratur se in angelum lucis, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ, quorum finis est secundum opera eorum ^{11.} » Sed et Dominus in hoc præmuniens nos, ait : « Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces ^{12.} » Ergo in idipsum ex toto corde vestro referetis ante omnia super tali quæstione deprecationem, et dicetis cum David : « Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Lucerna pedibus meis verbum tuum, et lumen semitis meis ^{13.} » Quoniam, ut ait beatus Daniel propheta : « Sapientia et fortitudo ejus sunt. Dat sapientiam sapientibus, et scientiam intelligentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et ostendisti mihi quæ rogavi te ^{14.} »

Data x Kalendas Junii, Cethego et Claro ¹⁵ viris clarissimis consulibus ^{16.}

Decreta Soteris papæ, secundum Gratianum, quæ non habentur in prioribus decretalibus epistolis.

Juramentum malum quod incaute promittitur non est servandum.

¹⁷ Si aliquid forte incautius nos jurasse contigerit, quod observatum in pejorem vergat exitum, illud salubri consilio mutandum noverimus, et magis instante necessitate perjurandum nobis, quam pro facto juramento, in aliud crimen majus divertendum.

Quisque sacrificans sacerdotem habeat, qui crepta sacramenta expleat, si necessitas ingruerit.

¹⁸ Ut illud divini oraculi moventis singuli præcaveant, quo scribitur : « Væ soli, quia cum ceciderit, non habet sublevantem ^{19.} » summopere reverendum est nobis atque cavendum, ne horis illis atque temporibus, quibus Deo psallitur vel sacrificatur, unicuique divinis singulariter officiis insistenti, perniciose passio, vel quælibet corporis invaletudo occurrat, quæ aut corpus subito subruat, aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro hujusmodi ergo casibus præcaveantes, necessarium duximus instituere, ut ubi temporis vel loci sive cleri copia suffragatur, habeat (quisquis ille) canens Deo et sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem, ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, a tergo semper habeat, qui ejus vicem ex-

sequatur intrepidus, et officium inceptum adimpleat ^{20.} Censuimus ergo convenire, ut cum a sacerdotibus missarum tempore sacra mysteria consecrantur, si ægritudinis accidat quilibet eventus, quo cœptum nequeat expleri mysterium, sit liberum episcopo vel presbytero vel alii, ut consecrationem expleat officii cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quam aut incipientis aut subsequenti explenda benedictio sacerdotis : quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur ; cum enim unum sumus omnes in Christo, nihil contrarium diversitas format, ubi efficacia prosperitatis unitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum, cuncti ordinis clerici indictum vel indultum esse sibi non ambigant, sed, ut præmissum est in præcedentibus, statim alii pro complemento succedant. Ne tamen quod naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis perniciem convertatur, nullus post cibum potumque, sive quodlibet minimum sumptum, missas facere, nullusque absque patenti molestiæ proventu minister vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerarie præsumserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

⁷ II Cor. xi, 2. ⁸ S. Leo epist. 40. ⁹ Martinus in sya. Lateranensi consult. 3. ¹⁰ Jerem. vi, 27. ¹¹ II Cor. xi, 13-15. ¹² Matth. vii, 15, 16. ¹³ Psal. cxviii, 18, 105. ¹⁴ Dan. ii, 20-23. ¹⁵ in ms. Cethego et Clero. HARD. ¹⁶ Aberrat quoque hic consulatus an. 170 affixus. ¹⁷ 22, q. 4 : Si aliquid. Ita etiam cæteri collectores. Sed eadem causa et quæstione citatur ex Bedæ homilia 44, In natali decoll. sancti Joannis. ¹⁸ De consecr. distinct. 1 : Ut illud, et 7. quæst. 1 : Illud divin. — Quod verius est ex concilio Toletano xi, cap. 14. HARD. ¹⁹ Eccle. iv, 10. ²⁰ Hactenus tantum apud Gratianum.

Ut presbyter missam non cantet, nisi duobus presentibus secum.

²¹ Hoc quoque statutum est, ut nullus presbyterorum missarum solemnia celebrare presumat, nisi duobus presentibus, sibi que respondentibus, et ipse tertius habeatur; quia, cum pluraliter ab eo dicitur: « Dominus vobiscum; » et illud in secretis: « Orate pro me; » me aptissime convenit, ut et ipsius respondeatur salutationi.

²¹ *De consecr. distinct. 1: Hoc quoque.* — Quod est in concilio Moguntino cap. 43. HARD. ²² *De consecr. distinct. 2: In cæna Domini.* — Quod est e concilio Cabillonensi secundo cap. 47, an. 813. HARD.

A

Etiam in cæna Domini sacram communionem debemus accipere.

²² In cæna Domini a quibusdam perceptio eucharistiæ negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus, exceptis iis, quibus pro gravibus criminibus inhibita est, percipienda sit, ecclesiasticus usus demonstrat, cum etiam poenitentes eadem die ad percipienda corporis et sanguinis Domini sacramenta reconcilientur.

ELEUTHERIUS PAPA

NOTITIA

(Ex Libro pontificali Damasi papæ, ap. MANSI, *Concil.*, I, 693. — Vide *Patrologiæ Latinæ* t. CXXVII, col. 1249)

Eleutherius natione Græcus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli, sedit annos quindecim, menses tres, dies duos. Fuit autem temporibus Antonini Commodi, usque ad Paternum et Braduam. Hic accepit epistolam a Lucio Britannico rege, ut Christianus efficeretur per ejus mandatum. Et hic constituit, ut nulla esca usualis, quæ tamen rationalis et humana est, quam Deus creavit, a Christianis maxime fidelibus repudiaretur. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, presbyteros duodecim, diaconos octo, episcopos per diversa loca quindecim. Qui etiam sepultus est juxta corpus beati Petri, septimo Kalendas Junii. Et cessavit episcopatus dies quinque.

ELEUTHERII PAPÆ

EPISTOLÆ

(MANSI, *Concil. ampl. collect.*, I, 695.)

EPISTOLA PRIMA (49).

AD GALLOS.

De accusatione clericorum, ac defensione (50).

Eleutherius episcopus, universis Ecclesiis per Galliæ provincias Domino militantibus, in Domino salutem.

Magno ²³ munere misericordiæ Dei totius Eccle-

²³ S. Leo ep. 54.

(49) Contio, Aug. Bar., aliisque viris eruditissimis adulterina.

(50) Hæc epistola responsoria est ad epistolam episcoporum ac martyrum Viennensis et Lugdunensis Ecclesiæ in carcere conscriptam. Cujus argumentum hoc est: (a) Alcibiades cum prædictis martyribus numeratus, sicut ante, ita etiam in vinculis exemplo Montanistarum, tres quadragesimas et illegitimas xerophagias observantium, vitam duriter et austere debebat, eoque multos alios fideles offendebat. Consultus igitur hac de re Romanus pontifex, alique aliarum ecclesiarum episcopi, Eleutherius respondit, ac xerophagias Montani velut illegitimas ac superstitiosas condemnat: utpote qui privatus homo non Paracletus sit, potestatem habens obligandi, ut intendebat, universam Ecclesiam ad nova jejunia, novas etiam jejuniorum leges observandas. Sev. BIN.

(a) Binium in pluribus errasse Blondellus arguit.

B siæ catholicoe multiplicata sunt gaudia, cum multos populos ad Domini servitium festinare cognovimus (51).

I.

De escis irrationabiliter non vitandis.

Qua de re necessarium judicavimus vos instruere, ut escas, quas vitare vos audivimus irrationabiliter, non respualis (52). Scitis, fratres, le-

(51) Cum multos populos ad Domini servitium festinare cognovimus. Vide Baron. ann. 183, n. 1. Id.

(52) Ut escas quas vitare vos audivimus, irrationabiliter, non respualis. Sicut enim Marcionitæ, Encratitæ et Manichæi, de quibus est intelligendus Apostolus, I ad Timotheum, c. iv, ita etiam Priscillianistæ, Montani sectatores, a quibusdam cibis velut a malo principio conditis, abstinebant. Montanus vero, præterquam quod privata auctoritate tres quadragesimas instituerit, quibus non nisi aridis cibis vescendum esse docuerit, nova jejunia et novum jejunandi modum instituit. Pontifex Eleutherius hac de re consultus, illorum tanquam superstitiosam et blasphemam sententiam, hujus autem velut illegitimam et irrationabilem condemnat, ut patet ex verbo *irrationabiliter*, et verbis sequentibus, *erant, valde bona*. Id.